

ЗЕЛЕНІ НАСАДЖЕННЯ ВІДДІЛУ ГОЛОНАСІННИХ В ОЗЕЛЕНЕННІ СТУДМІСТЕЧКА УНІВЕРСИТЕТУ

Мамчур Т. В., к. с.-г. н., доцент

Соловійов В. І., студент 11-мб групи, факультет плодовоовочівництва, екології та захисту рослин, Уманський національний університет садівництва,
e-mail: mamchur-tv@ukr.net, vlad_s_@ukr.net

Студентське містечко Уманського національного університету садівництва з історією його становлення мало на меті створити в даних умовах естетичний вигляд території, завдяки підбору стійких інтродуцентів видів голонасінних і покритонасінних рослин для озеленення. Підготовка відмінних садівників полягала у роки Головного училища садівництва і донині в університеті в отриманні знань в навчальному закладі з дендрології рослин, їх розмноження та забезпеченні садивним матеріалом інтродукованих видів. Другий директор училища, ботанік, лісівник М. І. Анненков започаткував підготовку фахівців лісового господарства, де на базі училища функціонували відведені ділянки «Греків ліс» і «Білогрудівська дача» з вирощування лісових культур [3, 5].

І до нині збережені у доброму стані вікові насадження (понад 160 років) сосни кримської або Палласа (*Pinus nigra* subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe або підвид *Pinus nigra* J.), які були висаджені ним з учнями на території. Згодом посаджено ялину звичайну (*Picea abies* (L.) H.Karst.), нині понад 150 років, як на центральній площі, так і біля оранжерей; згодом дугласія тисолиста, псевдотсуга Мензіса або п. тисолиста (*Pseudotsuga menziesii* (Mirb.) Franco), інші види родини соснових (*Pinaceae* Spreng. ex F.Rudolphi), тисових (*Taxaceae* Gray), кипарисових (*Cupressaceae* Gray). З роками студмістечко навчального закладу доповнювалося новинками культиварів, зокрема зі строкатістю хвої, їх форма (куляста, колоновидана).

Аналізуючи матеріали Н. П. Голуб та ін. (2009) [1] слід відмітити співвідношення 1:7 зелених насаджень відділу голонасінних (Gymnosperms – 12,5%) і покритонасінних (Angiosperms – 87,5%); за даними В. П. Шлапак та ін. (2019) [6] голонасінні становлять 28%, які за п'ятнадцятирічний у порівнянні з 2009 р. та десятирічний у порівнянні з 2019 р. дещо збільшився відсоток насаджень видів хвойних рослин в рази.

Мета роботи – дослідити висаджені інтродукованих видів голонасінних в умовах озеленення студмістечка Уманського національного університету садівництва. Під час проведення досліджень дотримувалися загальноприйнятих методик спостереження у ботаніці, дендрології з морфологічних методів визначення рослин. Опіралися на літературні джерела, матеріали інвентаризації деревних і кущових рослин за їх таксономічним складом, надали оцінку стану та кількості насаджень, відмітили ареал походження, проаналізували основні етапи їх становлення [2, 4]. Таксономічну приналежність перевірили за міжнародною базою (POWO, 2024) [7].

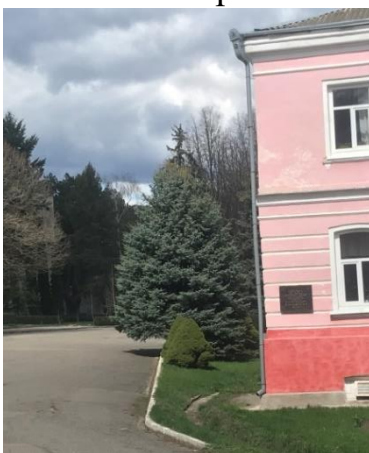
За результатами обстеження описали умови адаптації та акліматизації досліджених видів в зв'язку зі зміною клімату (рис. 1). Виявлено утворення репродуктивних органів, наявність щорічного приросту, їх посухостійкість, стійкість до хвороб, шкідників. Складений таксономічний склад зелених насаджень, їх стан і походження представлено в таблиці 1.

2022 р.

2023 р.

2024 р.

2024 р.

Рис. 1. Центральна площа з насадженнями.

Таблиця 1

Стан зелених насаджень відділу голонасінних (Gymnosperms)

Таксони	К-сть, шт.	Вік, років	Походження	Якісний стан
1	2	3	4	5
Ginkgoaceae Engl. <i>Ginkgo biloba</i> L.	1	90	Східна Азія	добрий
Cupressaceae Gray <i>Chamaecyparis pisifera</i> Sieb.et Zucc.	5	15	Японія	добрий
<i>Juniperus communis</i> L.	2	25	Північна Америка, Євразія	добрий
<i>J. sabina</i> L.	380	від 25 до 45	Центральна, Південна Європа; Західна, Середня Азія	добрий
<i>J. sabina</i> L. 'Blaue Donau'	7	15		добрий
<i>J. sabina</i> L. 'Glauca'	35	17		добрий
<i>J. scopulorum</i> Sarg	1	7	Канада, Мексика, США	добрий

Продовження таблиці 1				
1	2	3	4	5
<i>J. virginiana</i> L.	3	40	Північна Америка, від Канади до Флориди	добрий
<i>Platycladus orientalis</i> (L.) Franco	3	15	Китай	добрий
<i>Thuja occidentalis</i> L.	260	25, 35	Північна Америка	добрий
<i>T. occidentalis</i> L. f. 'Aurea'	6	25		добрий
<i>T. occidentalis</i> L. f. 'Columna'	390	25, 35		добрий
<i>T. occidentalis</i> L. f. 'Ericoides'	1	20		добрий
<i>T. occidentalis</i> L. f. 'Fastiagata'	2	15		добрий
<i>T. occidentalis</i> L. f. 'Globosa'	12	25		добрий
<i>Thuja plicata</i> L. f. 'Aurea-variegata'	7	15		добрий
Pinaceae Spreng. ex F.Rudolphi <i>Abies alba</i> Mill.	1	9		Європа, від Піренеїв до Карпат і Балканського півострова
<i>Larix decidua</i> Mill.	3	17	Західна, Центральна Європа, Альпи і Схід Карпат	добрий
<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.	189	150	Північна, Центральна, Східна Європа	добрий, незадовільний
<i>P. pungens</i> Engelm. f. 'Glauca'	19	35	Північна Америка	добрий, задовільний
<i>P. glauca</i> (Moench.) Voss. f. 'Conica'	4	25		добрий
<i>Pinus nigra</i> J.F.Arnold	48	160	Південна Європа, Крим	добрий
<i>Pinus sylvestris</i> L.	50	80, 20	Європа, Азія	
<i>Pseudotsuga menziesii</i> (Mirb.) Franco	8	120	Північна Америка	добрий
Taxaceae Gray <i>Taxus baccata</i> L.	5	30	Європа	добрий
<i>Taxus baccata</i> L. f. 'Aurea'	1	15		добрий

За географічним походженням рослин відмічено перевагу північноамериканського і європейського центрів. Центр східноазійський серед поодиноких екземплярів.

Якісний стан зелених насаджень переважно добрий або задовільний. Спостерігали за останні роки і вплив зміни клімату з його різким підвищенням рівня температурного режиму як і в області, так і взагалі в країні. Так, у 2022 р. екологічна служба університету здійснила п'ять одиниць із видалення видів ялини звичайної, які поступово суховершили та згодом зовсім загинули.

Навики з отримання садивного матеріалу проводяться студентами і під час навчального процесу на основі стеблових живцювання. Створені умови для вирощування власного посадкового матеріалу з використанням дрібнодисперсного зволоження на базі теплично-оранжерейного комплексу. Саджанці економічно вигідні у використанні озеленення студмістечка.

Отже, вивчивши асортимент голонасінних пропонуємо у догляді за насадженнями провести реконструкцію з обрізки сухих гілок, вести постійний біологічний моніторинг наявності хвороб і шкідників при цьому зберігаючи найбільш цінні вікові насадження університету.

У підготовці студентів зі спеціальності 091 Біологія, 205 Лісове господарство, 206 Садово-паркове господарство з вивчення таксонів, їх кращого запам'ятовування бажано було влаштувати інформаційні таблички назв рослин, їх походження.

Збільшення асортименту видового складу у створенні композиційного рішення сприятиме студентам у вивченні, їх інтродукції та біологічної обізнаності з метою вивчення і захисту рослин.

Список використаних джерел

1. Голуб Н. П., Іщук Л. П., Величко Ю. А. Декоративні рослини Уманського державного аграрного університету. Дерева, кущі, ліани : монографія. Умань: ВІЗАВІ, 2009. 207 с.
2. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й кущі. Голонасінні : Довідник / М. А. Кохно, В. І. Гордієнко, Г. С. Захаренко, О. В. Колесниченко, С. І. Кузнецов; В.о. Нац. ботанічний сад ім. М. М. Гришка НАН України; За ред. М. А. Кохно, С. І. Кузнецов. Київ: Вища школа, 2001. 207 с. : іл.
3. Уманський національний університет садівництва. Сторінки історії університету. ТОВ Логос. Київ. 2019. С. 15–17, 25.
4. Каталог рослин дендрологічного парку «Софіївка» НАНУ. Довідковий посібник / За ред. І. С. Косенка. Умань. 2000. 160 с.
5. Мамчур Т. В. Стан зелених насаджень в озелененні студмістечка університету та вплив на них змін клімату. *Екологічні проблеми навколишнього середовища та раціонального природокористування в контексті сталого розвитку* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (27–28 жовтня 2022, Херсон – Кропивницький, Україна). Одеса: «Олді+», 2022. С. 156–160.
6. Шлапак В. П., Тисячний О. П., Вітенко В. А., Коваль С. А., Маслово С. А. Таксономічний склад деревних і кущових насаджень Уманського національного університету садівництва. *Науковий вісник ЛТУ України*, 2019, т. 29, №7. С. 9–12.
7. Plants of the World Online (POWO). URL: <https://powo.science.kew.org/> (дата звернення 13 червня 2024)